

Priloga vsak četrtak in vsak petek v poštini vrediti v Mariboru s pošiljanjem ena kopa za celo leto 25 din., pol leta 12-50 din., četrt leta 10-50 din. Izven Jugoslavije 45 din. Naročnine se pošlje na upravištvu Slovenskega Gospodarja v Mariboru, Koroška cesta 5. Kmal se dopiše do odpovedi. Naročnine se plačajo v naprej. Telefon internih 215.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravištvu sprejema naročnine, inserate in reklamacije.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Cena inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezapirane reklamacije so pošiljati posebej. Čekovni račun pošiljati vredno ljubljane št. 10.600. Telefon internih 51. 115.

16 1922

MARIBOR, dne 6 novembra 1922.

26. letnik

Filipov J.

Ne moremo in nočemo!

V beograjskem parlamentu Pašič, Pribičević in Pučelj, kot glavni stebri vlade skozi dobre štiri mesece niso imeli in našli za poslance drugega dela, kakor počitnice. Da, celo tako daleč je to šlo, da so pri sejah raznih odsekov pač vedno bili navzoči naši zastopniki, vladni pa ne. Sedaj pa je Pašič dobil nenkrat strašno nujno »delo« za vlado in vladine poslance.

Novo posojilo!

Kot brezpogojno nujno je predložila vlada Pašiča, Pribičevića in Pučelja, da se najme in dovoli novo posojilo 800 milijonov dinarjev ali 3 tisoč, dvesto milijonov kron za nabavo novega orožja. Seveda so poslanci sedanje vlade, posebej naši samostojni in demokratje delali in glasovali za posojilo, naši zastopniki v Jugoslovanskem klubu pa so odločno govorili in glasovali proti temu novemu strašnemu in nepotrebnemu bremenu. Seštal se je pretekli teden pred glasovanjem tudi izvršilni odbor Slov. ljudske stranke v Mariboru ter soglasno sklenil na podlagi temeljitega posvetovanja, po poročilu voditelja dr. Korošca, da pozovejo poslance, naj glasujejo proti novim bremenom. Naši poslanci so tudi to storili!

Zakaj smo proti novemu posojilu?

Proti novemu posojilu smo iz več važnih vzrokov, glavni med njimi pa so sledeči:

1. Naša država ni v nobeni neposredni nevarnosti, da bi bila upravičena nalagati takšna težka nova bremena.

2. Za obrambo imamo več kot dovolj orožja, saj ima mo orožje bivše novooborožene srbske armade in dobrovoljcev, imamo vse orožje bivše balkanske zavezniške armade francosko-angleške in imamo ogromno množino orožja iz bivše avstro-ogrske armade. Tega orožja in orodja je toliko, da je cela leta ležalo na vetru, solncu, snegu in dežju ter rjavelo in razpadalo. To orožje menda še ni »zastarelo«, ako bi se dobro čuvalo, saj smo vedeli, kako »strašno« deluje.

Ljudstvo ne zamore bremen.

Ponovno smo že opozorili, da je ljudstvo z direktnimi in indirektnimi davki že preobloženo. Govorijo, da bodo povišani direktni davki in da se s tem pomaga uradnikom. Sedaj pa še to breme. Saj je videti, da obremenitvam, davkom in zadolžitvam pri sedanji vladi ne bo ne konca ne kraja.

Vinko Novak:

Romarska pot na Sv. Višarje.

(Trbiž, 17. avgusta 1922).

Marsikateremu Slovencu, ki se je kedaj podal na Sv. Višarje, na to znamenito romarsko pot, ostalo je to romanje gotovo v svetlem spominu. Zanimalo bo torej vsakogar, da podam sedanjo sliko s Sv. Višarj, kakršno sem imel pred očmi v avgustu tega leta, ko sem po opravih prišel iz Gorice preko Tolmina, Kobarida, Bovca čez Predil in Rajbl v Trbiž in Zabaice pod Sv. Višarje.

V Zabnicah sem zvedel, da bo prihodnjega dne na Veliki Smaren prvokrat po tem, ko je bila cerkev porušena (15. sept. 1915) iz Zabnic procesija na Sv. Višarje. Tudi mene je gnala želja, videti ta znameniti kraj in podal sem se na večer pred Velikim Smarnom na goro. — Iz Zabnic vodita na Sv. Višarje dve cesti. Ena skozi Volčjo vas, druga preko senožeti za šumečim hudournikom po strmem gozdu na planšavo in od tam zavije mimo kapelic na strmec, kjer stoji slovita romarska cerkev. Česta je jako strma in kamenita, vendar jo zmagaš v poltretji uri, četudi hodiš polagoma. Ko premeriš blizu pol pota, najdeš ob cesti kapelico z raznimi slikami in napisi, ki pričajo o tem, kako so bili uslišani vsi tisti, ki so prosili in iskali na Sv. Višarjih, lek in tolažbo za svoje duševne bolesti. Čimdalje hodiš v hrib, tembolj občutiš ostrí gorski zrak in prsa se ti širijo bolj in bolj. Krog tebe gozdna tišina, ki jo moti le šumenje vode, deroče čez visoke, zidane jezove hudournika. V dveh urah dospel na planšavo. Tu štrli v zrak temeljno tramovje dveh barak, katere so delavci pred kratkim razdejali, da porabijo še raben material pri popravilu farovža na Višarjih. Na planšavi stoji tudi krčma, last Slovenca Pučerja iz Zabnic. Južno od planšave ti treči pogled v gole skale, podobne ostrim piramidam. Pod njimi vidiš še sedaj dobro ohranjene vojske postojanke in razne barake. Postavljene so na karkih mestih, da je bilo obstreljevanje z laške strani absolutno nemogoče. Ko prideš na sedlo gore, kjer vodi zlozna pot mimo kapelic do cerkve, odpre se očem življen razgled na južno stran. Kamorkoli pogledaš, sivi, goli, nebotični velikani, med njimi v ozadju kot kralja visoki Mangart in takzvani »Steinerer Jä-

Mi vidimo poštene kmetske delavce, viničarje, male posestnike in tudi nekatere obrtnike ter njihove družine lačne, strgane in zanemarjene. Iz teh ljudi hočejo lažidemokratje in samostojneži izsesati in naguliti zopet za vojsko, puške in kanone, stotine in tisoče milijonov! Pa saj ne bi mogli delati tako, ako bi bili resnični, dobri in zavedni zastopniki. Delajo, glasujejo tako, kakor so brezvestni, neodgovorni vsiljivci in brezsrčni vlado- in častihlepneži. Tretji in glavni vzrok naš proti novemu oboroževanju je torej, da ljudstvo ne zmore bremen. Le pojdite ven in vprašajte, kako prodaja sedaj naš kmet poljske pridelke, kako brez upa stoji tukaj vinogradnik, kako slabo gre lesna trgovina in tudi trgovina s hmeljem! Poglejte, s kakimi mukami spravljajo letos v Slov. gor. in drugod kmetsko ljudstvo svoje jesenske sadeže, kako ne more sejati ozimine! Pridenite k vsemu temu še draginjo vseh predmetov, ki jih ljudstvo mora kupovati, pa naj bo to sol ali vžigalice, vse to precenimo in potem sodimo, ali je mogoče naše ljudstvo tako strašno obremeniti? Kje vam je srce, kje pamet? Toda ljudstvo si bo zapomnilo, kako ste paševali in gospodarili s njegovim premoženjem vi samostojneži in demokratje in kako licemerstvo so uganjali narodni socialisti, ki se hočejo nekaj stuliti našim delavcem in viničarjem!

V državi je treba urediti druge reči!

Važen četrti razlog, ki ga imamo proti novemu posojilu je tudi, da naše državno finančno gospodarstvo ni urejeno, in da niso oskrbljeni tisti, ki bi morali že davno biti. Zadnja vojska nam je prinesla stotisoče ubogih invalidov, vdov in sirot. Ti kričijo in trpijo v svoji revščini in onemoglosti. Sirote onih, ki brez lastne krivde gnijejo pozabljeni tam po srbskih, albanskih, galiskih in kraških tleh, so v bedi in revščini. Zapuščene in zanemarjene ter pozabljene stradajo, propadajo in kličejo maščevanje in kazen božjo nad tiste, ki so jih pahnil v bedo, jim ubili roditelja in hranitelja. Dokler ni rešeno vsaj v skromni meri vprašanje invalidov, vdov in sirot, ne more biti govora o novih bremenih za vojsko.

Uredite državne dolgove.

Peti razlog za naše stališče proti novim posojilom za oboroževanje je, da naša država ne zmore teh bremen, ker nimamo urejenih še prejšnjih dolgov. Mi nimamo urejenih nobenih predvojnih državnih posojil. O vojnih posojilih in o ureditvi teh niti ne govorimo! — Ljudstvo ni dobilo svojih 20 odstot. odtegljaja pri žigosanju, čeravno imamo za to postavbo že iz leta 1920-21.

gers. Sedel sem pod kapelico sv. Simeona iz Cirene, da se navžijem gorske lepote, ki so jo gledale oči tje vse-naokoli.

Čez nekaj minut mi je stopila noga na posvečena tla — na cerkveni prag. Vtisov, ki so se mi takrat zagreblili v dušo, ne bom pozabil nikdar. Kakor nekoč stoječ na razvalinah Sv. Gore pri Gorici, vprašal sem se, čemu so uničevali, rušili in zažigali zlasti božje hrame ter s tem jemali vernemu našemu ljudstvu najdragocenejšo? Tihih korakov sem stopil pred glavni oltar, ki je obrnjen proti večerni strani. Ta oltar je dobro ohranjen, niti pičice na njem ni poškodovanega. Marijin kip s tega oltarja je bil obešen in okinčan z bogatimi dragocenostmi, kakor sem zvedel od domačinov iz Trbiža, spravili so ga že poprej na varno, prej ko je bila cerkev porušena oziroma predno je pogorela. Te dragocenosti so bili sami darovi romarjev, ki so bili uslišani v svojih prošnjah k Višarski Mariji. — Tudi prižnica je v celoti ohranjena. Cerkevnega stropa ni več. Cerkevno ladjo (obok) je ravno v srednem delu prearla granata in napravila odprtino, ki meri v premeru nad dva metra. Stranske stene še obstojijo; tudi glavna vrata in duri v zakristijo. Vendar se marmornate durnice vse majejo, ker je ob njih od granat skrhano zldovje. Kake klopi, klečalnika, spovednice ali sploh kaj lesenega ne najdeš več. Mislim, to vse je porabilo vojaštvo za kurjavo. V kupu kamenja, peska in opeke v cerkvi sem našel eno srebrno krono in svinčeni utež od stolpne ure. Zvonik je, nečevši malih poškodb, do nadzidka nad uro še ohranjen. Stranski oltarji so razdejani, podobe ni najti nobene več. Predno sem krenil iz cerkve, so mi pred velikim oltarjem šepetale ustne pobožno molitev, ki je iz srca kipela k Višarski Mariji, da mi čuva in ohrani vse tiste, ki so mi dragi v življenju.

Plazeč se preko kupov kamenja, sem prišel pred farovž. Samo gole stene brez durnic, brez oknic in stropa štrlijo nemo v zrak. Enako sliko kakor farovž imajo tudi ostale hiše. Sama razvalina, sama ruševina. Le hiša, ki stoji na koncu hišne skupine v zahodni smeri, je ostala od granat nepoškodovana. Tam so sedaj nastanjeni tesarji in stavbni delavci. Stavbna tvrdka inž. Mayr i. dr. iz Gorice je prevzela delo, da popravi cerkev in farovž. Renoviranje pa gre seveda zelo počasi od rok, ker je dovažanje materiala na goro zelo teža-

Najela se je že cela vrsta manjših in veliko ameriškansko posojilo. Kako, za božjo voljo pa se bo prihodnje leta gospodarilo, če bodo sedaj, kakor pijanci, jemali samo kredit na kredit, posojilo za posojilom? Ne vemo, koliko že imamo dolgov. Ne vemo, kako jih bo mogoče poravnati, pa se pumpa in pumpa vedno na novo! To ni gospodarstvo urejene države, temveč zapravljanje po vzgledu lahkomišljenih in pijanih ljudi!

Slaba vojna uprava

tudi ne zasluži zaupanja! To je nadaljni razlog, da Šl. ljudska stranka in njeni zastopniki ne smejo in ne morejo odobravati novih posojil takšni upravi.

Ne pripravljaj in ne predloži se nov pameten in dober, potrebam ljudstva in izkušnjam novega časa odgovarjajoč vojni zakon; nimamo tudi nobenih točnih računov, kako gospodarja naša vojna uprava z ogromnimi svotami, ki jih ima tako v rednem proračunu na razpolago. In takšni upravi, ki ima celo vrsto povrh nepojasnjenih, umazanih »afar«, naj zopet vrzemo par tisočev milijonov? — Izkazalo se je ob zadnji mobilizaciji proti Madžarom, da je v organizaciji naša vojna uprava tako strašno nesposobna, da dela kakor neki rekrut, ki je šel iz Celja v Slov. gorice v svojo faro po »biks«.

Ta parlament ni več parlament.

Se en političen razlog je, zakaj smo mi kot ljudska stranka proti. Sedanji parlament sploh ni več pravi parlament. V njem ni nobenega pravega zastopnika Hrvatov, v njem ni 59 poslancev, ki so jim razveljavili mandate. Izmed slovenskih demokratov in samostojnežev nima prav nobeden več pravice govoriti v imenu ljudstva, ker jim ljudstvo več ne zaupa! Oni ne zastopajo več družega, kakor sami sebe in nekaj koritarjev in zabitih političnih slepcev, katerim tudi z najtežjim kladivom ne vbijete pameti v glavo.

Zapomnimo si glasovanje!

Kljub vsem tem tehtnim okolnostim, ki jih mora uvideti vsak trezen in pameten človek, pa so izmed slovenskih poslancev glasovali za novo posojilo in nove oboroževanje pred vsem naši liberalci, ali demokratje, kakor se ti centralistični petolizniki sami imenujejo. Z njimi so seveda glasovali tudi samostojneži, kajti, kaj so jim mar kmetske koristi in potrebe. Oni so zato tam doli, da podpirajo srbski centralizem, da povišujejo direktne in indirektno davke ter podpirajo korupcijo. — Prav grdo vlogo sta igrala tudi oba zastopnika narodnih socialistov. Šla sta iz dvorane, namesto, da bi glasovala proti. Ali si bodo delavci in ubogi uslužbenci te zapomnili?

vno. Cement in mavec donasajo z mulami iz Trbiža, enako živila za delavce. Tudi transport lesa s pobočja gore navzgor je silno mučno in težavno delo. Z ozirom na te omenjene težkoče bo trajalo delo nekaj let, osobito radi tega, ker zapade navadno že septembra debeli sneg in pritisne mraz, tako da je zidanje in sploh vsako drugo delo onemogočeno.

V smeri proti Volčji vasi na severni strani pod gorskimi grčbenom je še nad 20 dobro ohranjenih vojaških krovov. V enega teh krovov sem si nanosil listja in suhe gozdne slame ter tam legel k počitku. Kakor fata morgana stopale so mi pred oči vse tiste slike bojnih dni, vsi prizori iz življenja vojakov, ki so se tam borili in umirali. Končno mi je skovir v gozdu pel uspavanko.

V jutru na praznik Velikega Smarna sem bil že zarana pokoncu. Na samovarčku sem si skuhal čaj, potem se pa podal na strmec zahodno od cerkve, da iznova uživam lep razgled. Moj Bog, res, kako lepa je zasužnjena koroška zemlja! Na jug in zahod slovenski kraji pod laško, na sever pod nemško oblastjo. Z gore se vidi celo košček lepe Ziljske doline s trgov Podkloster (Arnoldstein). V dolini, kjer pelje železnica iz Trbiža v Pontebó, vidiš panoramo Ukvice, Malborgeta in trga Leopoldskirchen. Na vzhodu gledaš na znani Mittagsgogel in na trg Belapeč (Weissenfels) s prelepim gorskim jezerom.

Okoli 9. ure dopoldne se je na gori trla množica ljudstva, ki je prišlo s procesijo. Sv. maša se je brala na planem. Pelo se je slovenski, laški in nemški. Tudi okolica Trbiža je v poletju trpela vsled velike suše in verniki so prosili dežja. In v resnici, ko sem se na večer nem in zamišljen vračal v dolino v Trbiž, je začel padati gost, pobleven dež, ki je trajal vso noč.

Castita bralka, dragi bralec! Danes, ko sem se poslovolil od teh zasužnjenih slovenskih krajev, napisal sem cenjenim čitateljem našega »Gospodarja« te vrstice. Želim, da od vas nikdo ne zamudi pohiteti na Sv. Višarje, kadar se mu bo nudila prilika. Za sebe čutim in vem, da me noge ne bodo nikdar več nosile po teh krajih, da bi spet zamogel najti pri višarski Mariji uteho za duševno bol, da bi zamogel izmučenemu srcu zadobiti vsaj za trenutek tisti pokoj, ki ga zamore katoliški vernik najti le v božjih hramovih . .